

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษามีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนากำลังคน ซึ่งจะเป็นจักรกลอันสำคัญที่จะบันดาลให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม คุณภาพของกำลังคนเป็นเครื่องแสดงถึงความเจริญก้าวหน้าของประเทศ ปัญหาที่มีอยู่ว่า เราจะพัฒนาการศึกษาอย่างไร เพื่อให้สามารถผลิตกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจ และความต้องการทางด้านสังคมของประเทศได้ เพราะขณะนี้สังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากระบบเทคโนโลยีใหม่ ๆ วัฒนธรรมต่างชาติที่เผยแพร่เข้ามาอย่างรวดเร็ว ตลอดจนความก้าวหน้าทางด้านสื่อมวลชน และการเมือง

องค์ประกอบของการจัดการศึกษานั้นมีหลายประการ แต่บุคคลที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบอันสำคัญยิ่งก็คือ "ครู" อาจกล่าวได้ว่าครูเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาดังที่ ทวี โภค เกษมศรี¹ ให้ความเห็นว่า "ครูเป็นตัวจักรสำคัญที่จะเกื้อหนุนให้การศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมาย ถ้าครูบกพร่องไปแม้ว่าองค์ประกอบอื่น ๆ จะดีสักเพียงใดก็ตาม การจัดการศึกษาก็ล้มเหลวอย่างแน่นอน" ความเห็นนี้สอดคล้องกับความเห็นของ บัญญัติ กุศลสถาพร²

¹ม.ร.ว. ทวี โภค เกษมศรี, "คำนำ," ลักษณะของครูที่สังคมต้องการ ฝ่ายโครงการวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สามมิตร, 2518), หน้า 1.

²บัญญัติ กุศลสถาพร, "ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา," ประมวลบทความการวางแผนการศึกษาฉบับที่ 4, กองวางแผนการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, หน้า 244.

ซึ่งกล่าวว่า "ครูเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในระบบการศึกษา แม้ว่าเราจะพยายามลงทุนในด้านการปลูกสร้างอาคารเรียน การจัดทาสตูดครุภัณฑ์ และอุปกรณ์การสอนตลอดจนการสร้างหลักสูตรให้เลอเลิศเพียงใด การจัดการศึกษาจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร ถ้าหากการตระเตรียมบุคคลที่จะมาทำหน้าที่ครู และการใช้ครูเป็นไปอย่างขาดประสิทธิภาพ" บุญชนะ อัตตากร³ ได้เน้นถึงบทบาทของครูว่า "ครู อาจารย์ ซึ่งเป็นส่วนประกอบอันสำคัญของระบบการศึกษานั้น เป็นผู้มีส่วนในการกำหนดอนาคตเศรษฐกิจของชาติไทยอยู่เป็นอันมาก"

ครูเป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องและเชื่อถือมาแต่โบราณกาลแล้ว จนถึงกับมีคำกล่าวที่ว่า ครูคือปฐนียบบุคคล จะเห็นได้จากการทำพิธีไหว้ครูอันแสดงออกถึงความเคารพบูชาในพระคุณของครู หรือกล่าวกันว่า ครูคือแม่พิมพ์ของชาติ ครูมีลักษณะอย่างไร เด็กจะมีลักษณะอย่างนั้น เพราะเด็กจะยึดถือครูเป็นแบบฉบับ ปัจจุบันคำกล่าวเหล่านี้อาจดูล้าสมัยไปบ้าง เพราะบทบาทหน้าที่ของครูได้เปลี่ยนแปลงไป ไรน่าน อรุณรังษี⁴ กล่าวว่า "ครูไม่เพียงแต่สอนวิชาความรู้เท่านั้น แต่ครูชี้ทางพันทุกซี้ให้แก่ชีวิต ครูชี้ทางสุขเกษมให้แก่ชีวิต ครูอบรมศีลธรรม จรรยาธรรมที่ดีแก่ศิษย์ ครูจึงเป็นผู้อบรมวิถุญาณของศิษย์ให้ตั้งงาม" ส่วน สุจริต เพ็ชรชอบ⁵ ให้ความเห็นว่า "ครูเป็นทั้ง พี่ เพื่อน พ่อแม่ แพทย์ รวมทั้งเป็นผู้พิพากษาคด้วย" เพราะหน้าที่ของครูนั้น นอกจากการให้วิชาความรู้แล้ว ต้องให้ความรักใคร่หวังดีต่อศิษย์เสมือนหนึ่ง

³บุญชนะ อัตตากร, "บทบาทของการศึกษาในการพัฒนาเศรษฐกิจ," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ, 6 (ตุลาคม, 2514), 7.

⁴ไรน่าน อรุณรังษี, "ครูในปรัชญาตะวันออก," ศูนย์ศึกษา, 19 (มกราคม-มีนาคม, 2516), 25.

⁵สุจริต เพ็ชรชอบ, "บทบาทของครูในสังคม," ศูนย์ศึกษา, 16 (มกราคม, 2512). 8.

เป็นลูกหลาน คุณแม่เมื่อเจ็บป่วย และทัศนคติเมื่อศิษย์ทำความผิด สมบูรณ์ ขวัญยืน⁶ เน้นถึงความสำคัญของครูดังนี้ "ครูเป็นผู้มีอิทธิพลเหนือจิตใจของเด็ก เด็กจะให้ความเคารพนับถือครูอยู่แล้วโดยธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในวัยต้น" จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่สำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษา ครูเป็นพ่อแม่ที่สองของเด็ก ครูเป็นผู้วางรากฐานทางการศึกษาแก่นุชนให้มีความภาคภูมิใจ มีความรู้มีพลานามัยดี มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักดำเนินชีวิตของตนให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอันเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ตลอดจนเป็นผู้ยึดมั่นในวัฒนธรรมของชาติ

คุณภาพของการศึกษามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ขึ้นกับตัวจักรสำคัญคือ ครู เป็นอันมาก เนื่องจากการอบรมสั่งสอนของครูจะต้องต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่ ตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา เช่น เกี่ยวกับการสร้างบ้าน ถ้าเสาเรือนไม่ทนทานฉันทันใด การสั่งสอนอบรมของครูหากวางรากฐานในขั้นต้นไม่ดีพอแล้ว การเสริมต่อไปในชั้นปลายก็จะมีมั่นคงฉันทันนั้น การประถมศึกษาจัดว่าเป็นการศึกษาระดับที่สำคัญมาก เพราะเป็นการศึกษาในระดับพื้นฐาน และเป็นการศึกษาซึ่งผลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศมีโอกาสได้รับ แต่ปัจจุบันเราประสบปัญหาเรื่องความสูญเปล่าทางการศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องนักเรียนสอบตกซ้ำชั้นในแต่ละปีมีจำนวนมาก

นับแต่ปี 2506 เป็นต้นมา จำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นมีอัตราการสอบตกซ้ำชั้น โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 16 - 17 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ถ้าหากอัตราการตกซ้ำชั้นยังคงอยู่ในสภาพเช่นนี้แล้ว ในปีการศึกษา 2519 อันเป็นปีสิ้นสุดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 ซึ่งคาดว่าจะมีจำนวนนักเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศประมาณ

⁶ สมบูรณ์ ขวัญยืน, "ครูดีที่เราต้องการ," มิตรครู, 11 (ธันวาคม, 2512),

5,703,700 คน ก็จะมีนักเรียนประถมศึกษาตอนต้นที่ตกซ้ำชั้นถึงประมาณ 940,000 คน⁷

จากรายงานการวิจัยเรื่องสภาพการรู้หนังสือของผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของกรมสามัญศึกษา⁸ ในปี 2512 รายงานว่า "นักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไปแล้ว อ่านหนังสือไม่ออกและเขียนไม่ได้มีจำนวนถึงร้อยละ 33" นอกจากนี้ในแต่ละปียังมีนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่สอบตกซ้ำชั้นและต้องออกจากโรงเรียนกลางคันอีกเป็นจำนวนมาก กรมสามัญศึกษา⁹ รายงานให้เห็นว่า "ในปี 2514 มีนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สอบตกทั่วประเทศถึง 740,855 คน"

สาเหตุที่ทำให้คุณภาพของการประถมศึกษาไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจนั้น เนื่องมาจากมูลเหตุหลายประการ และมูลเหตุสำคัญอย่างหนึ่งก็คือครู เพราะครูจะเป็นผู้พัฒนาเด็กให้เกิดความงอกงามทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม ดังที่หลักการบริหารโรงเรียนด้านวิชาการ¹⁰ กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า "ผลการเรียนการสอนจะดีมาน้อยเพียงไร หาใช่อยู่ที่ปรัชญาการศึกษา หลักสูตร หรือวิธีสอนของครูไม่ แต่ขึ้นอยู่กับตัวครูเอง เป็นประการสำคัญ" คุณภาพของครูจะมีอิทธิพลต่อคุณภาพของการศึกษามาก แต่ครูประถมศึกษาปัจจุบันยังหาคุณภาพเท่าที่ควรไม่

⁷ วัชรินทร์ อ่อนประสงค์, "การศึกษาทัศนคติของผู้บริหารที่มีต่อระบบการศึกษาแบบเลื่อนชั้น โดยอัตโนมัติ" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518), หน้า 2.

⁸ กรมสามัญศึกษา, รายงานการวิจัยเรื่องสภาพการรู้หนังสือของผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (พระนคร : 2512), หน้า 38.

⁹ กรมสามัญศึกษา, รายงานประจำปี 2514 (พระนคร : 2515), หน้า 134.

¹⁰ กรมการฝึกหัดครู, หลักการบริหารโรงเรียนด้านวิชาการ (พระนคร : 2515), หน้า 106.

คังที่ เกรียง เอี่ยมสกุล¹¹ กล่าวไว้ว่า "การที่โรงเรียนประถมศึกษาด้วยคุณภาพนั้น ข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งก็คือมาตรฐานของครูประถมศึกษายังไม่ได้ระดับหรือยังไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควรจะเป็น" การที่ครูประถมศึกษามีระดับไม่ได้มาตรฐานนั้น จุดใหญ่ที่น่าจะเพ่งเล็งก็คือสถาบันผลิตครู "เพราะปัจจุบันประเทศไทยมีหลักสูตรเกี่ยวกับการฝึกหัดครูมากมาย มีสถาบันผลิตครูหลายประเภท และอยู่ภายใต้หลายสังกัดหน่วยงาน การดำเนินงานเป็นไปโดยขาดความต่อเนื่องและขาดการประสานงานซึ่งกันและกัน"¹² นโยบายการผลิตครูก็มุ่งเฉพาะด้านปริมาณ มิได้คำนึงถึงด้านคุณภาพนัก ครูที่จบจากสถาบันต่างกัน อาจจะมีคุณภาพและทักษะในการปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอนไม่เหมือนกัน อันก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในโรงเรียน และมีผลกระทบกระเทือนต่อคุณภาพของการศึกษามาก ทั้งนี้เพราะมิได้มีการกำหนดหน้าที่และมาตรฐานความรู้ความสามารถของครูประถมศึกษาไว้อย่างชัดเจน ทำให้ครูส่วนมากคิดว่างานที่ปฏิบัติอยู่นั้น เป็นสิ่งที่ถูกที่ควรแล้ว การที่นักเรียนในระดับประถมศึกษาที่มีคุณภาพทางการศึกษาต่ำ อาจเนื่องมาจากการปฏิบัติงานที่ขาดประสิทธิภาพของครูก็เป็นได้ ดังนั้นหากได้มีการกำหนดขอบเขตหน้าที่และมาตรฐานความรู้ความสามารถ ของครูประถมศึกษาไว้ก็น่าจะช่วยให้สถาบันผลิตครูได้ผลิตครูประถมศึกษาที่มีคุณภาพอันจะนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพของการประถมศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐานได้ต่อไป

จากสภาพและปัญหาดังกล่าวข้างต้น แผนกวิชาประถมศึกษาและองค์การ UNICEF ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการกำหนดขอบเขตหน้าที่และงานของครูประถมศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการผลิต อบรม และคัดเลือกครูประถมศึกษาที่มีคุณภาพ จึงได้จัดทำโครงการวิจัยเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษาขึ้น อีกประการหนึ่ง ผู้วิจัยก็มี

¹¹ เกรียง เอี่ยมสกุล, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการผลิตครู," ข้อคิดฝึกหัดครูจากการสัมมนา สอ., (2517), 226.

¹² ประยูร ศรีประศาสน์, "สภาพการฝึกหัดครูในประเทศไทย," วารสารครูศาสตร์, 3 (เมษายน - กรกฎาคม, 2516), 60.

ความสนใจและต้องการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ จึงได้เข้าร่วมทำส่วนหนึ่งของการวิจัยในโครงการฯ นี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชอบเซตหน้าทีและเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนประถมศึกษาและผู้ปกครองในจังหวัดราชบุรีเกี่ยวกับชอบเซตหน้าทีและเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดราชบุรีเกี่ยวกับชอบเซตหน้าทีและเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษาระหว่างนักเรียนที่เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 7

สมมติฐานในการวิจัย

ความคิดเห็นของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดราชบุรีเกี่ยวกับชอบเซต หน้าทีและเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษาในแต่ละระดับชั้นเรียนไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1.1 นักเรียนที่กำลังเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในจังหวัดราชบุรี
ทุกอำเภอ จำนวน 1,000 คน

1.2 ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดราชบุรี ในอำเภอเมือง อำเภอบ้านโป่ง อำเภอจอมบึง และกิ่งอำเภอสวนผึ้ง จำนวน 100 คน ทั้งนี้ไม่จำกัดอายุ เพศ ระดับความรู้ หรืออาชีพ

2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาและผู้ปกครอง

เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา โดยใช้แบบสอบถามนักเรียน และแบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ซึ่งประกอบด้วยเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- หมวด ก. ความรู้ของครู (ความรู้วิชาสามัญและความรู้วิชาชีพ)
- หมวด ข. ทักษะในการสอนของครู
- หมวด ค. ทัศนคติของครู
- หมวด ง. หน้าที่และงานของครู

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากคำตอบในแบบสอบถามนักเรียนและแบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ผู้วิจัยถือว่าผู้ตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ทุกคนตอบด้วยความจริงใจ ความความรู้สึกของตนเอง ปราศจากอคติและมีใฝ่หวังผลประโยชน์อื่นใดทั้งสิ้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามนักเรียนและแบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง เป็นเครื่องมือที่เชื่อถือได้ เพราะได้ผ่านการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา และผู้ปกครองมาแล้ว

ความจำกัดของการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยซึ่งเป็นแบบสอบถามนักเรียนและแบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง อาจครอบคลุมเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษาไม่ครบถ้วน ทำให้ผลการวิจัยไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

2. กลุ่มตัวอย่างประชากร อาจตอบจากประสบการณ์ที่ตนได้รับอยู่มากกว่าการคำนึงถึงข้อเท็จจริง ทำให้ผลการวิจัยคลาดเคลื่อนไปบ้าง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ความคิดเห็น หมายถึงความเชื่อ ความคิด หรือการลงความเห็นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งไม่อาจบอกได้ว่าเป็นการถูกต้องหรือไม่¹³

ในที่นี้ความคิดเห็นได้มาจากการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง

2. นักเรียนประถมศึกษา หมายถึงนักเรียนที่กำลังเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในโรงเรียนประถมศึกษาทุกสังกัดในจังหวัดราชบุรี

3. ผู้ปกครอง หมายถึงผู้ที่มีภูมิลำเนาและมีบุตรหลานหรือญาติเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดราชบุรี

4. ครูประถมศึกษา หมายถึงผู้ที่สอนอยู่ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาทุกสังกัดที่มีชั้นเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 7 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 7

5. ขอบเขตหน้าที่ หมายถึงปริมาณของหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้สำหรับบุคคลในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง

6. เกณฑ์มาตรฐาน หมายถึงมาตรการที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินคุณลักษณะบางอย่างที่ต้องการ

7. ขอบเขตหน้าที่และ เกณฑ์มาตรฐาน หมายถึงปริมาณของหน้าที่และมาตรฐานที่ใช้เป็นเครื่องแสดงถึงคุณภาพของครู ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 หมวด คือ หมวด ก. ความรู้ของครู (ความรู้วิชาสามัญและความรู้วิชาครู) หมวด ข. ทักษะในการสอนของครู หมวด ค. ทัศนคติของครู และหมวด ง. หน้าที่และงานของครู

¹³Carter V. Good, Dictionary of Education (New York: McGraw-Hill Book Company, Inc., 1973), p. 399.

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ช่วยให้ผู้ สภานับผลิตครู และบุคคลทั่วไปได้เข้าใจขอบเขตและหน้าที่ของครู
ที่ดี
2. เป็นแนวทางสำหรับสภานับผลิตครู ใ้มองเห็นถึงลักษณะที่พึงประสงค์ของครู
ประถมศึกษา เพื่อที่จะผลิตครูประถมศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
3. เป็นแนวทางในการอบรม และคัดเลือกครูเข้าทำงาน



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย